

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решено је:

да се Димитрије Цветковић, писар друге класе начелства округа тимочког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 5. марта 1902. године, ПМ 5.360 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 26. закона о устројству општина и општинских власти, решено је:

да се Сотир Тодоровић, предсеник општине лесковачке, у округу врањском, по својој молби, разреши од ове дужности.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 8. марта 1902. године ПМ 5644 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решено је:

да се Миливоје Ђирић, писар друге класе среза качерског, округа рудничког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. марта 1902. године ПМ 5712 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 2. а, 3. и 3. а, 4. и 5., с погледом на члан 85. закона о устројству општина и општинских власти решено је:

да се село Заграђе, у срезу зајечарском, округа тимочког, одвоји од општине вратарничке и образује засебну општину под називом: „општина заграђска“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 8. марта 1902. године, ПМ 5646 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима, с обзиром на височајше решење од 16. јуна 1866. године, решено је:

да се засеок: Лорет и Павловина, који припадају саставу општине табановачке, у срезу пожешком, округа ужичког, по изјављеној жељи својих становника споје уједно и да се огласе за село Лорет, с тим, да ово ново село и даље остане у саставу исте општине.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 8. марта 1902. године, ПМ 5645 у Београду.

Свима полицијским властима

Дошло ми је до знања, да полицијске власти од појединих лица, кад ова тврде тапије и убавитињења, наплаћују по 6 ди-

нара дијурне за државну касу и ако ради потврђења тапије полицијски чиновник није излазио на лице места, те о дијурни не може бити речи према чл. 5. закона о трошковима управних власти.

Поводом овога препоручујем свима полицијским властима да кад по расписаном упуту господина Министра народне привреде излазе ван места среске канцеларије ради извиђаја, а поводом тражења потврђења тапија на шумска земљишта, наплаћују дијурну, али искључиво за случајеве кад се и у ствари по таквом послу излази у ком случају дотични старешина биће дужан одредити чиновника, који ће дотични посао свршити.

Нека начелство ово саопшти свима подручним му чиновницима у округу, с тим, да дијурну по оваквим предметима не наплаћују и у случајевима кад такав излазак чиновника није потребан, или се у опште не намерава вршити. У колико је од појединих лица у смислу горњих напомена погрешно наплаћена дијурна, нека начелство нареди, да се на прописан начин врати онима, који су је положили.

Противно поступање сматраћу као злоупотребу и са одговорним органом власти поступићу строго по закону.

ПМ 4436
18. фебруара 1902 год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Н. Д. Стевановић

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА КАЗНЕНО ПРАВО КАО НА НАУКУ 2

Ово схватање казне сасвим је у сагласности с мишљењем, да је воља слободна и да не потпада под закон узрочности, али ни мало не зависи од исправности овога мишљења. Оно остаје баш ако би човекова воља потпуно дошла под закон узрочности, јер то схватање не претпоставља ништа друго него да онај, који ће бити кажњен, осећа као и сви остали људи и да он, онако као и сви други људи, може имати у себи ону представу, која треба да иде уз претњу извршења казне, а то је дато сваком умно зрелом и душевно здравом човеку.

У свим својим формама, ма какве било природе иначе, казнено је право *право*, то јест заштита интереса. За Казнено Право није битно ова или она врста штитењих интереса, него природа заштите; интереси, које оно штити, могу припадати најразличнијим правним областима. Имаовна и породична права, живот човеков и државна област, положај владаоцев и политичка права грађана, интереси владе државне и интереси акционарских друштава, част жене у погледу пола љезина и сигурност саобраћаја — сви интереси без изузетка могу бити предмет ове јаче заштите, коју Казнено Право даје. У свакој правној области може да се јави Казнено Право као потребна допуна и заштита.

Прави значај казне која одговара циљу и која је оружје правног реда у борби против злочина није могуће имати без научног испитивања злочина у томе како се фактички споље и унутрашње јавља, без тачног сазнања и узрока из којих долази злочин као факат. За ову каузалну, природњачку „науку о злочину“ у науци је већ одомаћена реч *Криминалогија*. Она би се могла још делити на *криминалну биологију* (или криминалну антропологију) и *криминалну социологију*. Прва би описивала злочин као производ живота човека-појединца, испитивала би

обавезност ка злочину у његовој индивидуалној појави и у свима чисто личним погодбама, и ту би онда могло бити криминалне соматологије (анатомије и физиологије) и криминалне психологије. Друга, криминална социологија описивала би, пак, злочин као производ друштвенога живота, како се и под којим социјалним погодбама јавља.

Али ово разликовање може се допустити само под два претпоставкама. Прво, треба увек имати пред очима, да је предмет испитивања у оба случаја један исти, а само је метода различна: тамо систематичко посматрање једнога само, овде систематско посматрање у маси (статистика). Јер злочин као социјално-политички појав постао је комбинацијом из гомиле појединих злочина, а сваки од ових појединих опет само је део једног друштвеног појава. Друго, не сме се сметнути с ума, да се до тачног сазнања злочина може доћи само ако су нам обе ове методе у вези тако, да се резултати једне узајамно оверавају и допуњују резултатима друге. Велика завада, која је настала између присталица правца антрополошког с једне и социолошког са друге стране, да се објаснити само неузимањем у обзир ових погодаба при цепању Криминалогије на ова два дела.

Посматрање нас учи, да сваки злочин постаје заједничким утицањем двеју група погодаба, утицајем индивидуалне природе злочинца с једне стране и утицајем оних спољних, физикалних и друштвених, нарочито привредних одношаја који га окружавају, са друге стране. Према томе како ове две групе стоје једна према другој, појав и значај злочина подлежи променама. При томе дају се оштро разликовати ове две главне врсте:

1. У тренутној, страсној раздражености, или под утицајем крајње нужде, и човек дотле непорочан приступиће злочину, које његовој обичној природи, ономе какав је он и какве су му особине иначе, ни мало не одговара; такав злочин у животу овога човека јавља се као једна горка епизода, за коју ће се увек кајати. Ту је спољни утицај претегао. Ово је тако звани пригодни злочин и злочин на мах учињени, али ти називи нису срећно изабрани. Њему приличи име: **акутна** криминалност.

2. Кад су незнатнији спољни утицаји и поводи, злочин израста из сталних особина, из онога какав је увек злочинац, из његове дубоко укоренење му природе, која нам том приликом излази на видело. Скотска суровост, бесосећајна свирепост, ограничени, глупи фанатизам, безумна лакомисленост, несавладљива одвратност према раду, полна порочност несумњиво воде читавим низом степеница ка стањима психопатичким. Није могуће све те злочине скупити под име: злочин из навике. Много је правилније о томе говорити као о злочину који потиче из једног стања; то је злочин који лежи у карактеру или тенденцији, то је: **хронична** криминалност. Врло је обично, а баш за то и врло опасно, разликовати у један нарочити подраздео злочинце од заната (професионалне злочинце), који далеко премашају круг злочина против имања. Код хроничне криминалности треба разликовати: за поправку подобне и непоправљиве злочинце.

Из до сад казаног јасно је, дакле, да је погрешно чисто биолошко поимање злочина, да је *погрешно злочин изводити једино из телесне и душевне природе злочинчеве*. Из тога излази као гвоздена неминовност, за коју има још и других разлога и узрока, да је *права уточија, једна немогућност постављање једног јединог антрополошког злочиначког типа*. Учење Ломброза и његових присталица морало је, дакле, да падне.

Један од најтежих и уз то од најважнијих задатака Криминалогије јесте разликовање врста злочина по њиховим узроцима. Разликовање на злочинце из пригода и злочинце из навике није довољно.

Утицај социјалних фактора биће јасан тек кад се узме на око, да је она особина злочинчева, што излази на видик у тренутку дела, тек под утицајем оних прилика, које га од рођења окружавају, даље се развијала из клица природом даних му. И кад се то зна, онда се мора признати *могућност*, ма и ограничена, на може бити још латентне, скривене, још успаване злочиначке наклоности човека који дорашћује *утицати* моралним, интелектуалним, а нарочито телесним васпитањем. Читав маса оних у науци испеваних учења о наследном дугу, о гресима оца који на децу прелазе и вежу их само нам смета да сагледамо бољу будућност. Ако родитељи, чија је животна снага исрпена социјалним приликама у којима су, остављају својој деци у наслеђе као проклетство психопатичку тако звану „мањевредност,“ слабу отпорну снагу у борби за живот, баш онда

морамо се у највећој мери држати тога на науци основаног уверења, да нам све *социјално-политичке уредбе буду прорачунате тако*, да што већа иду на добро потомака. Много величанственије и далеко сигурније од сваке казне или какве њој сродне уредбе утиче социјална политика као средство у борби за сузбијање злочина, који, као и самоубиство, смртност деце и све друге социјално-политичке појаве, има свој најдубљи *корен у друштвеним приликама садашњости и прошлости*, којима су приликама карактерисани нивои генерација.

Социјалној политици припада да отклони или ограничи друштвеним погодбе злочина, а криминална политика има посла с појединим злочинцем. Ова у опште тражи, да казна одговара циљу, да буде примењена према особеностима злочинца, да применом једнога зла (на имаовину, тело, слободу, част) чува од даљих злочинастава. У том захтеву имамо с једне стране критеријум за процену права које постоји, са друге стране бакву са које се има поћи у изради програма будућег законодавства.

Појмљиво је зашто критички преглед права које постоји узме најпре само *негативан* облик. Реформни покрет карактерисан је, у почетку своје, борбом само противу данашњег казнено-правног правца и суђења, који је поглавито у казнама кратковремена затвора, али које, таке како су данас примењене, нити поправљају, нити застрашавају, нити чине злочинца нешкодљивим, а у многим погледу *доприноси*, да какав *новајлија-злочинац трајно остане на путу злочина којим је ударио*. Из тога излази захтев, да законодавство треба кратке слободоукидне казне што је могуће више да замењује другим згодним мерама (принудом за рад без затварања, казном одузимања части, забраном радње, домаћим притвором, телесном казном) или да им поврати застрашљиву моћ поштравањем.

Али није остало и без *позитивних* предлога. Мало по мало, јавио их се читав низ, узимајући на се одређене облике. Овде можемо поменути само најважније од њих. Они се могу скупити у ових осам тачака:

1. Данашња законодавства, служећи се казном као средством у борби противу злочина, чине од ње превелику употребу. Требало би размислити, да ли није вредно усвојити старо правило „*minima non curat praetor*,“ било као правило процесуалног или материјалног права (чекажљивост врло ситних повреда). Шири примена накнаде у области приватноправној чинила би излишном по неку кривичну тужбу, а примирним поступком пред изабраним судијама отпало би пуно осуда.

2. У случајевима, који би заслуживали нарочитих обзира, требало би случајном злочинцу, злочинцу кога је нека нарочита прилика намамила да постане злочинац (злочинац од пригоде), дати могућности, да беспрекорним држањем у признатој кривици може да се поштеди од извршења казне. То је тако звана погодбена осуда. То би од прилике одговарало погодбеном помиловању или нашем „условном отпусту.“

3. Код злочинаца који су још у добу младости треба што више замењивати казну лишења слободе васпитним установама. Отуд потичу захтеви: да се доба зрелости за кривичну одговорност помери још за коју годину на више.

4. Законодавство и судство треба од сада више да води рачуна о мотиву дела или, тачније, о нарочитим особинама и природи злочинчевој. Злочинцу који је „на мах“ учинио дело доста је, ако му се у свест за живо сећање унесе као сметња представа о заповести или забрани тога државом (као застрашавање). Апсолутно претити смртном казном за свако убиство с предумишљањем сасвим је погрешно. Поштравање временом малих казна лишења слободе наилази на једва савладљиве тешкоће у пракси. Шири примена новчане казне, напротив, чини ту успеха, ако се подеси према имаовним приликама осуђеног и ако се преобраћање у казну затвора по могућству искључи.

5. Чим нам дело злочинчево обелодани дубоко укоренењу склоност, потребно је осигурати правни ред, учинивши злочинца нешкодљивим. Овај задатак има да испуни казна према душевно здравом, а дом за умоболне према душевно болесном злочинцу. Особите су тешкоће ту код прелазних стања, којих је много. Може се ту ваздан говорити о умањеној урачунљивости или кривичној одговорности, али ће увек остати као главно питање то, да се такав злочинац, кад се отпусти, учини нешкодљивим за правни поредак примањем у какав нарочити завод или одељење. *Укоренењу злочиначкој наклоности не треба поврат да дође до несумњива израза; она се да неоспорно*

учити већ на суђењу првога дела. Према томе и сувише је мало тражити да се учине нешкодљивим „кривцу у поврату“ или само „непоправљиви и из навике злочинци.“

6. Ако нам дело још не казује дубоко укоренењу склоност ка злочину него нам показује да је она тек само у развоју, треба трајном и подесном казном покушати *преображај злочиничке природе*, треба грађанског, није нужно још и моралног, поправљања. Нарочито код још младих злочинаца по занату неће се тиме проћи без успеха. Грађанско поправљање васпитавањем на рад постављаће се *радним домом*, који ће пак само тако имати успеха, ако се ограничи само на елементе за поправку подобне.

(Свршиће се)

ПРОСЈАШТВО

IV. просјачки типови у граду и на селу

Пошто смо изнели један низ факата о просјаштву у опште можемо прећи на описивање појединих типова.

У граду има тако много просјака да су они приморани да своја мољења мењају; пролазник би мирно прошао кад би он увек слушао једна иста мољења. Једном речи велики број лица која живе од милостиње приморава их да се специјализују.

Свирски (Die Welt der Bettler und Trinker 1898.) који је доста тачно испитивао живот и рад петроградског пролетаријата, дели просјачке, према карактеру њихових мољења, на ове категорије: 1) црквени просјаци (који стоје на вратима храма и на стеницама портала); 2) просјаци по гробљу, који досађују својим мољењем посетиоцима гробља; 3) грбави који траже да дирну публику својим болесним и бедним изгледом; 4) лажни духовници; то су лица која се издају за путнике из свете земље, због чега су међу просјацима познати под именом „Јерусалимци“; 5) Севастополци; стари солдати који тврде да су се борили у кримском рату и да су ту рањени. (Овај је тип прилично интернационалан. После америчко-шпанског рата опажено је у градовима уједињених држава много просјака који су носили исцепане униформе и причали страшне приче са бојишта, те су им Јенки давали не само бакарне него и сребрне паре. У исто време констатовано је да су код америчких телала старе војничке униформе тако јако тражене да су скоро све биле распродате и скупље плаћане него нове); 6) путници просјаци у жељезничким колима; 7) скупљачи: који иду од куће до куће, куцају на прозоре и моле за милостињу, новац, хлеб, јестиво и старе хаљине; 8) погорелци; 9) исељеници; 10) они који пишу просјачка писма; 11) протекционисти: они упадају у кућу под изговором да их какав добар познаник препоручио.

Осим Свирскове листе нашли смо у литератури још једну коју је у једном прилично опширном чланку о просјачењу саставио неки анонимни аутор. Та листа подсећа на поделу Свирскога али је нешто подробнија: 1) жена с болесним дететом. Често држи она на рукама место детета просто комад дрвета који је покривен крпама; 2) мољење за новац да се сахрани умрло дете. У старо добро време носио је такав просјак мали мртвачки сандук кроз градске улице; 3) мољење за новац за мираз невести. (Друштво московских трговаца има велике суме које су јој завештала разна лица да би се сиротим девојкама из грађанског сталежа дао мали мираз; 4) костобољни и болесници који су напустили болницу али су сувише слаби да зарађују храну; 5) слепци и богаљи; 6) мољење за новац да се купи други коњ пошто је стари оронуо или је украден; 7) новац за жељезничку билету; 8) лица која тврде да су гоњена због своје племенитости и љубави ка истини; 9) осиротели трговци и пропали студенти и т. д.

Таква листа наравно да не може бити исцрпна, јер и просјаци стоје под упливом општег напретка и измишљају често нове молбе пошто увек отварају очи за дневне интересе. Стога ћемо ми, не улазећи у појединости сваке поједине специјалности у кратко говорити само о оним групама, које се у животу најчешће сретaju.

Али пре него што почнемо нашу причу да поменемо још једну вредну просјачку мајсторију. У јесен год. 1899 дође једна сирота одевена жена у један богат дућан на невском проспекту у Петрограду и замоли за две марке за једну молбу. Дирнут таквом скромном молбом те жене, поклонил јој трговац те марке. У вече дозна он од својих суседа и пријатеља да је та жена

и од њих то тражила кад се узме на ум да такве две марке коштају близу четири динара онда је то био леп дневни приход

а) Црквени и гробљански просјаци

Просјаци обе те категорије разликују се једни од других само по месту на коме просе милостињу. Црквени просјаци стоје на вратима божјег дома и чине једну „шупљу улицу,“ кроз коју публика мора проћи. После светог утиска који божја служба на сваког човека врши, човека одмах на црквеним вратима окружује гомила поцепаних и прљавих људи који најбезобразније показују њихове ране и сакате удове.

Тај је занат брзо користан, јер свака група просјака има своја одређена места и не трпи да им страна лица чине конкуренцију. По посматрањима Полијана Свирскога и Шарламова поједине цркве и порте подељене су међу просјачким задругама а места на црквеним вратима и дневни часови међу појединим лицима. На пр. просјак који је на јутрењу добио своју милостињу, мора на подне своје место другог уступити појмљиво је да добри људи поред најбоље воље немају никад довољно ситног новца да сваком сиромашу што год даду. С тога просјаци гледају да се докопају што ближе црквених врата. Једном речи ту влада строга и потпуно развијена организација. Тешко ономе ко се усуду да је поремети. Сваки странац који хоће да продре у редове просјака мора бити спреман на врло енергичан отпор, који прелази и у суровости, како је строго изведена та организација може се и из тога видети што у Кијеву слепци никад не смеју стајати на црквеним вратима, јер они заслужују доста новаца на вашарима где сељацима показују слепоћу своју.

Извесних дана у години знатно расте приход просјака по црквеним портама и гробљима. На црквеним вратима увек је добра жетва о великим празницима кад много људи одлазе у цркву, а просјаци по гробљима имају пуне џепове оних дана, на које народни обичај прописује посећивање гробова, као на задушнице и т. д.

Осим тога имају црквени и гробљански просјаци своје старешине, који воде радњу трупе и морају добијати разне извештаје за кад су заказати богати погреб и свадбе. Таквог дана мора наравно цела просјачка општина бити на месту. А да би се сви просјаци на време сазвали, стоје њихове старешине у вези са црквеним слугама и столарима, од којих се они извештају о свему потребном.

Из ове површне слике може се довољно видети како су добро проучени услови добијања милостиње по црквама и гробљима и како су тачно утврђена права и дужности појединих просјака.

Али такав поредак само је онда могућан кад се просјаци узајамно добро познају и кад су добро међу собом организовани. Услед тога морамо се придружити мишљењу других писаца да међу црквеним и гробљанским просјацима нема ни једнога који је доиста сиромаш.

Што се тиче живота те категорије просјака мора се рећи да се многи од тих одају пићу, а неки имају добрих ерестава. Прибежиште за оне који су без крова њима не треба, јер су они у стању да у приватном стану узму под кирију један угао или целу собу. А често такви просјаци имају лепе новчане капитале па дају новац и на кајшарски интерес.

б) Грбави или просјаци по улицама и кућама

Црквени и гробљански просјаци имају своја одређена места на којима траже милостињу. А има просјака који задржавају пролазнике, иду из куће у кућу и улазе у продавнице. У просјачком језику они се зову *грбави*, јер својим погрбљеним положајем и бедном спољашношћу гледају да изазову сажаљење публике. Просјаци те врсте могу се свуд видети. И они међу собом деле поједине делове града и улице.

Да би се успешно могли борити с полицијом иду просјаци од заната по неки пут по двоје на рад, онај који боље уме да изазове сажаљење публике, предузима да проси а други хитро пази да их не изненади полиција. Приход се наравно по уговору дели. Пошто обично доста напресе то их у мраку нестане да би другима уступили места.

У вече се појављују друга једна лица. У издераним хаљинама и дркћући у телу просе они за коју пару за преноћиште и брзо их у мраку нестаје као што су се и појавили.

Од мајсторија просјака по кућама вреди нарочито једну каменути. Кад уђу у стан онда се туже да им деца код куће леже од шарлаха, дифтерије и других заразних болести; те да би их се брзо отарасили дају им више него што би иначе дали.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

КРИМИНАЛНО-ИСТОРИЈСКА СТУДИЈА РУДОЛФА КВАНТЕРА СА
МНОГИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА

У В О Д

3

Тако је поступно нестало и првобитне наклоности старих Грка и првобитне озбиљне и строге правичности старих Римљана. Рим је постао доцније позорница најкрвавијих и најгрознијих смртних казни. Колико се је само тај систем мучења развио под царевима. Није то само свирепост једнога Нерона, који је од гоњених хришћана правио буктиње, и тиме наравно вршио на акат правде која казни него дело бруталне нечовечне самовоље, него нам историја прича још много других примера, карактеристична је реч ужасног Калигуле, који је целату дао заповест „Убијај лагано да би знали да умиру.“ А изопаченост Римљана није дошла сама, него су је донели историјски догађаји, брутални грађански ратови, навала покварене светине и страних протува.

Тако је исто било и код народа у средњем веку, на пр. код Немаца. И ту су били исти појави, исти узроци, иста дејства, што је све било још појачано тим што се правна наука никад није могла отргнути од римског уплива, код старих Германа и најтежи преступи против домовине, издаја итд. Кажњавани су брзом скоро безболном смрћу, кад је кривца требало уништити а не мучити, кад казна није била нечовечна освета него средство одбране. А како се је брзо и ужасно то појимање променуло! Сеобама народа и ужасним крвавим сценама дугих ратова, непрестаном борбом за земљу, постајањем многих малих господара, који су хтели да играју улогу великих владалаца и код којих је слепа послушност њихових поданика још више утврдила свест о њиховој моћи и власти — све је то лагано и сигурно донело прекрет; „слободни“ Германац дрктао је пред суровом влашћу. И хришћанство, религија љубави и трпеливости, које је било позвано да стане на пут свима тим грозама, је ли ово одговорило том најлешем и највећем задатку? На жалост само се супротно може тврдити; баш је хришћанство покварило оно што је још имало да се спасе. Католичко духовништво које је имало више власти над народом него његови кнезови, које је и саме кнежеве држало у шаху и потчињене, које је оно злоупотребљавало као целата за њихове крваве пресуде, које је својим јеретичким судовима децимирало народ, које је за неке слоге који су одступали од догме доводило немачке народе до дивљих братских ратова, — чинило је такве сверености у већу славу божију од којих би се и најокорелији зликовац гнушао. И да ли су борци за ствари вере знали зашто се боре? Да ли су они у опште разумели да ли је и зашто је једно учење лажно или право? Они су чинили најужаснија зла, јер се духовничком властољубљу тако допадало.

Требало је да прође дуго времена док је ужасно просипање крви морало уступити блажијој правди а и данас смо још врло далеко од тога да се свуд варварска свереност истисне. Не сме се учинити погрешка да се из једног екстрема пада у други и оно што је пре било сувише много сад да се остави сувише мало. Смртна казна је скроз оправдано казнено средство и залуду би било мислити да је укинуће смртне казне неправда. Права човечност није у томе да се преступник поштеди него у томе да се друштво заштити од преступника. Казна мора увек бити еквивалентна делу и с тога поновно увођење батинања, бар за рђавије деликте суровости, не би била неоправдана строгост. А морало би се побринути да се опасним и окретним преступницима закона не остављају отворена толика задња врата и да несавесна одбрана не може наћи срестава и путева да зликовац умакне заслуженој казни, а с друге стране морају се истиснути суровости које често у пракси бивају. Најзад има

још и данас још доста земаља у којима извршење смртне казне не заостаје у суровости од ранијих времена на пр. Хина. Али то је споредно; упут на несавремености које још постоје треба да служи само да објасни да и столећа нису довољна да једном учињене погрешке поправе, и да правну науку окретање у супротност није много боље од држања за старо.

А сад да пређемо на поједина казнена срества.

І. Д Е О. С М Р Т Н Е К А З Н Е

1. Каменованье

Никад се не може потпуно поуздано утврдити који је најстарији начин погубљавања и где је и кад је извршена прва смртна казна. Ако су појединци или множина лица неког зликовца у гневу убили, то се ту не може говорити о смртној казни у ужем смислу, јер је то убијање карактерисано увек као дело одбране или освете. Тек пошто су утврђене одређене правне норме кад су извесне зле радње забрањене, претећи им одређеним казнама, кад је казнена власт прешла у чврсте руке и кад се је вршила не више самовољно него по уговореним законима, па вршили их патријарси, свештеници или нарочите судије — већином су сва та достојанства била у једној личности, — тек тада може се говорити о казни. Да је тако стање морало скоро наступити, природно је, што се не може ни замислити заједнички живот различних људи без угодаба, којима се они сви као закону имају покоравати, кад је прва смртна казна као испаштање за извесно дело одређена, тако се исто не може казати као што се не може утврдити и како је она извршена; поуздано је то да је каменованье једно од најстаријих казнених срестава о којима у опште знамо. Да је човечанство морало достићи извешан ступањ културе пре него се могло говорити о казненом праву и о казни, ма колико и једно и друго били примитивни, то се по себи разуме; с тога се може узети да су на том ступњу били већ познати и други начини погубљивања него што је просто умлаћивање. Говорећи овде о убијању као о казненом акту, то морамо одвајати од тога, као што смо већ у уводу казали, жртвовање људи од свештеника и свештеница; ако је то доцнијој смртној казни и могло послужити као углед, то је бивало само да се ублаже гневна бојанства, и као и при прогонству убица, одклонити гнев бојанства од целог народа.

Свакојако се може узети да је каменованье средство које се инстинктивно морало наћи. Човек баца камен за противником у гневу је камен прво оружје; у ратовима старог доба и средњег века бацали су на непријатеља камење са утврђених висина или из народних машина за бацање. И код животиња на пр. код мајмуна, бацање камења или других тврдих предмета, јесте инстинктивно средство одбране и напада. С тога је и код свих старих народа каменованье као казнено средство фино познато и употребљавано: а) за то, што је близу памети мисао убити некога камењем; б) што је тај начин погубљавања врло брз и поуздан, в) што се потребни материјал свуд лако и довољно налази и г) што је цео народ могао вршити акат казне, околност, која је по тадашњем правном појимању била врло важна. Каменованье налазимо још у Библији 5 књ. Мојс. гл. 17. стих 2. 7. где се вели. „Ако чујеш за неког човека да служи дружини боговима и обожава их, испитај то, па онда тог човека или ту жену, који је тако зло учинио, изведи из твојих врата и каменуј их на смрт; пред два или три сведока мора он погинути; руке сведока прво ће га каменовати, па онда рука целог народа. Из тог се места види да је већ био прописан уређен систем доказа који се је одржао хиљадама година и да је каменованье било средство за погубљивање.

Али како се каменовало то није казато, код најстаријих писаца ретко има или никад нема тачвијег описа каквог метода за публикување него се обично региструје го факат извршења. Ма да каменованье изгледа просто, ипак се је много спорило о том казненом среству; тврђено је и то, да код старих Јевреја каменованье није било смртна казна, пошто се није вршила над живима него над лешинама друкчије погубљених. И код других народа било је каменованье једна врста смртне казне па и Јевреји нису били изузетак. Интересантно је у осталом да та смртна казна није била прописана само за најтеже преступе против живота, него управо за преступе против морала и ре-

лигије, као за браколом. А куд би човек нашао данас довољно камена кад би тај пропис и данас био закон. Тако су исто каменовали и лажне сведоке и лажне пророке; лажне пророке још са женом и децом. (Наставиће се).

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

САМОУБИЦА

(из забележавања једног полицајца)

— Велика вам хвала, госпођице, одговорих ја веома изненађен, што се ова адреса тачно подудараше са станом баба Мариним.

— По повратку Милановом у М... настави госпођа свој говор, опазили смо на њему знатну промену. Остављајући на страну што је био и сувише тужан, без сумње због жалости за оцем, — оно што је сада код њега нарочито падало у очи, била је његова велика расејаност и нека плашљивост у опхођењу. Изгледало је, као да се од некога боји, као да од нечега преза. Неколико пута покушавала сам с њим разговор о његовом умрлом оцу, новом положају мајке и фамилијарним односима у опште, али је он увек, са приметном жељом, избегавао такав разговор. Шта више, после сваких мојих таквих покушаја, он је, то сам добро опазила, престајао долазити к нама по неколико дана, правдајући то болешћу, или каквим нарочитим радом. Искрено да речем, овакови његови поступци задавали су ми озбиљне бриге, али сам због Еме морала ћутати и вешто прикривати моје неспокојство.

— Овом приликом поменућу, господине комесаре, да је Милан у погледу материјалном, може се рећи, сјајно стајао. Како ми је Оскар причао, он је код себе увек имао по неколико хиљада марака, са којима је, вели, више пута притицао у помоћ својим сиромашним друговима.

— Међу тим, односи наши с њим, нису се, у суштини својој, ни у колико изменули. Он је и даље давао Еми часове из сликарства и, како којим даном, све више и више задобијао њену наклоност. Тако исто расло је из дана у дан и његово пријатељство са Оскаром, који се, у последње време, без њега није могао маћи. При свему овоме, Милан је и даље остајао онако исто резервисан као и у почетку и то је Ему доводило до очајања, а Бога ми и мени задавало озбиљне бриге. Бојала сам се, да њена велика љубав према Милану буде имала злих последица и, као што видите, нисам се убојала. Ну, да причам редом:

— Некако око половине месеца априла разболе се изненада Милан и то тако опасно, да му је и живот био у питању. Оскар, који се није одвајао од његове постеље, морао је по неколико пута дневно долазити к нама и извештавати нас о стању његове болести, а кад је иста узела огромног маха, отишли смо и нас две, на велико наваљивање Емино, да га посетимо. Милан је боловао од тифуса и то, као што поменух, врло опасно. У моменту када смо га посетили, био је у кризи и није нас могао познати. Бунцао је страховито и у бунцању непрестано помињао свога умрлог оца и Ему. Право да кажем, ја сам се у почетку због овога мало једила, али су ми Ема и Октар умели доцније објаснити, да је то последица његове скривене љубави према Еми. И доиста, нису се преварили. Захваљујући нези двојице лекара, и Милановој јакој природи, он је за десетину дана, у велико прездравно и тада се десило оно, што смо сви давно желели: Милан је признао да љуби Ему и молио ме за њену руку.

— Бојим се, да не будем досадна, ако вам описујем све ситнице које су после овога следовале, и радост, коју је Ема поводом Миланове изјаве осећала. Главни је то, да је званично верење било око половине месеца маја, коме истина није могла, због болести, присуствовати мати Миланова али је, у једном опширном писму, честитала вереницима и послала им свој матерински благослов.

— Да ли случајно имате то писмо код вас, упитах госпођу.

— Код мене не, али мислим да је у куфери међу осталим хартијама Милановим. Ја бих вам, у осталом, ако је то само потребно, могла тачно казати његову садржину.

— Радије ћу претпоставити садржини оригинални рукопис.

- Онда ћу вам га послати чим се вратим у хотел.
- Ја ћу бити тако слободан да Вас тамо отпратим.
- О, ви сте веома љубазни. Захваљујем и у име Емино.
- Молим, ја чиним само своју дужност.

По што смо измењали ово неколико реченица, настави госпођа свој прекинути говор о Милану овим речима:

— Приликом веридбе било је утврђено да свадба буде крајем месеца јуна, по завршетку Миланових студија, али је овај рок, на наваљивање Миланове мајке, морао бити продужен.

— Гђа М....., тако се она звала, желела је, да свадба не буде пре него што прође година дана од смрти мужа јој, а то је падало некако при крају јула. Против овога не само да нисам ништа имала, но шта више, да би доказала госпођи колико поштујемо њену успомену на оца Милановог, одложим свадбу за 15 септембар. У писму, које сам ја лично написала, по што је наша ранија кореспонденција ишла преко Милана, извештавајући госпођу о одлагању свадбе, изразим и своју жељу да се што пре лично упознамо и позовем је код нас на неколико дана. Уз писмо приложим још и моју фотографију, а Емину је Милан већ из раније био послао, и умолим госпођу за реванш.

— Извините, госпођо, што Вас прекидам, али ми је преко потребно да знам адресу на коју сте то писмо испослали?

— За име Бога, адреса је била она иста на коју је Ема слала Милану писма из Швајцарске. Али, за што ви то питате?

— Доцније ћу Вам објаснити, одговорих ја задовољан добивеним одговором, и умолих госпођу да продужи своје причање.

— Од прилике на 6—7 дана по испраћају писма, настави она, добијем од Миланове мајке одговор на послато јој писмо, у коме ми веома учтиво захваљиваше на пажњи око одлагања свадбе, и обећаваше: да ће нас походити око половине месеца августа, само, вели, да Милан предходно дође по њу у Београд. Фини стил којим је ово писмо било написано, као и потпуно правилни немачки правопис, јако су ме изненадили. Увидех, да је мати Миланова много интелигентнија, но што сам ја замишљала. Али оно, што ме је нарочито изненадило, била је госпођина фотографија. Из ње се видело, да је она још млада и свежа, а при том необично лепа. Судећи по фотографији, госпођа није имала више од 40—42 год. Изненађена, да таковмлада жена може имати сина од 26 год., колико је било Милану, потражих од овога објасњење и он ми рече, да се његова мати удала у 17-ој години, и да сада има 43 год.

— Ви сте без сумње понели ту слику са собом?

— На сваки начин, само што је овога момента немам при себи. У куфери је са осталим стварима. Кад вам будем предавала писма Миланова, даћу вам и ову фотографију, ако вам је она од потребе?

— Тиме ћете ми учинити велику услугу, одговорих госпођи, која настави:

— Неколико дана, по пријему овог писма провели смо око припреме за пут Миланов и дочек његове мајке. Ема, која је била одушевљена младошћу, лепотом и интелигенцијом своје будуће свекрве, спремила јој је по Милану ваздан којекаквих ситница, па међу њима и три слике: њену, Миланову и Миланове мајке, које је сама лично пресликала са фотографије. Као што видим, те су слике сада у вашим рукама и ја бих вас молила да ми их вратите, ако је то у опште могуће?

— То би учинио драге воље, госпођо, али, на жалост, ја тих слика немам. У стану самоубице нађена је само једна слика и то госпођичина, па је и она, по што је репродуцирана, уништена, по жељи самоубице. Фотографија, коју сам мало час показао, копија је те уништене слике.

— Шта рекосте? уништена по жељи самоубице!

— Да, госпођо.

— Ах, мама, мама зар сам то од њега заслужила зајца Ема и појима да се сроза са столице, али је ја и госпођа придржасмо.

Нова несвест Емина трајала је око неких 10 минута. Дошав к себи, навали на мајку да одмах иду у хотел и спремају ствари за пут. Све наше молбе, да је од тога одвратимо, беху, бар у почетку, узалудне. Тек када сам јој показао писмо Миланово и превео је из њега онај став, који почиње речима: „Ах, слике, слике, ви ћете опростити и т. д.“, умирила се мало и пристала, да и даље остане у кварту. Томе је, у осталом, много допринело и објасњење њене мајке, односно жеље да се слика

Жељу Миланову, госпођа је правдала његовом бојазни да слика, која му била тако мила, не падне, у макар чије руке — руке које би могле оскрнавити његову светињу.

По што сам још госпођи показао копију фотографије која је била у медаљону, и она у њој познала слику Миланове мајке, на молбу моју, наставила је она свој говор овако:

Сећам се врло добро, да је то било 10 августа када је Милан отпутовао из М..... за Београд и од тог доба, ми га више нисмо видели. По утврђеном споразуму, он је имао бити у Минхему са мајком на дан 17 августа, али у место њиховог доласка, приспело је 18 истог месеца писмо од њега, у коме нас извештаваше: да се, због неких непредвиђених околности, не може кренути на пут пре 25 августа. На ово писмо одговорили смо ја и Ема непосредно његовој мајци, молећи је да похита с путем и обећавајући јој, да ћемо је чекати на станици железничкој у М..... и 26 и 27 августа. Наше чекање било је узалудно, и ако смо на станицу излазили све до краја помен. месеца. Кад ни на дан 1 септембра не добисмо писмо од Милана, које смо жељно очекивали већ неколико дана, упутисмо му једну депешу и упитасмо га за узрок ћутања. На ову депешу добили смо тек сутра дан одговор ове садржине:

»Мати се изненадно разболела«.

»Милан«

— Ова лаконска депеша јако ме је изненадила и у многоме потенцирала моју ранију малу сумњу у погледу фамилије Миланове. Доводећи у везу Миланово, по некад чисто плашљиво понашање и намерно избегавање говора о фамилији, са изненадном болешћу и смрћу оца му, па и овом садашњом изненадном болешћу његове матере, као и толиким натезањем око пута, — дођох до закључка, да ту нечега мора бити, и реших се, да са Емом и Оскаром одмах путујем у Београд. Кривући од њих моју сумњу, објасних им, да нас пажња, према Милановој мајци, исперативно позива на овај пут. За дивно је чудо, што Ема беше потпуно равнодушна према намераваном путовању, док је, на против, Оскар пливао од задовољства да види Београд и Србију.

— По што смо још утврдили, да се на пут кренемо 4 септембра, ако до тог доба неби, којим случајем, допутовали Милан и мајка му, посласмо Милану депешу у којој га извештисмо о нашем поласку, и позивасмо га, да нас сачека на београдској железничкој станици. Ту депешу отпратили смо 2. септембра у вече, а већ сутра дан, око 10 часова пре подне, добили смо од Милана овакав телеграм:

»Пут за Београд излишан је, по што прекутра полазим с мајком за тамо«.

»Милан«.

(СВРШИТЕ СЕ)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

9

Али видећи, да смо се ми решили да ћутимо и да га не опазимо, он позелени и задрхта од јарости. Поред њега, у бошку, стојало је грдно корито, у којем су држали сав исечен хлеб, приправљен за ручкове и вечере осуђеничке. Било је тако велико, да је у њему стајао хлеб за пола тамнице; ну сад је било празно. Газин га дохвати оберучке, па замахну на нас. Мало је требало, па да нам раздроби главе. И поред тога, што је убиство или намера за убиство грозила страшним непријатностима целој тамници: почели би да ислеђују, траже, поштравају строгости, због чега су осуђеници тежили из све снаге, да не падну у такве крајности — и поред свега тога, сад су се сви ућугали и чекали, шта ће бити. Ни једне речи у нашу одбрану! Нико да викне на Газина! Толико су нас мрзели. Они су — лепо се види — баш уживали, гледајући наш опасан положај... Али се ствар ипак свршила добро: таман је он хтео да опусте корито, неко викну споља:

— Еј, Газине! Украдеш ти ракију!

Он тресну корито о земљу, па као луд јурну из куине.

— Бога ми — сам их је Бог избавио! говорили су осуђеници међу собом.

И дуго су још после тога то говорили.

Нисам могао да дознам после, да ли је ова вест о крађи ракије била истинита или само измишљена, да би нас спасли.

То вече, већ у мрак, пре него што су затворили казамате, шетао сам се око оградe, а нека ми туга притиснула душу: такву тугу нисам после никад доживео за све време моје робије. Тешко човек проведе први дан на робији, па ма каквој — у затвору, у казамату, у заводу... Али сећам се, највише ме је занимала једна мисао, која ме је после непрестано пратила за све време мог живота на робији — мисао, која се унеколико не може да реши — ја је, ето,

ни сад не могу да разрешим: а то је о неједнакости казне за једне и исте преступе. Оно, истина, ни преступе не може човек да сравањује један с другим, чак ни приближно. На пример: и овај и онај други убили су човека; промерене су све околности оба дела; и за једно и за друго дело долази готово иста казна. А међутим, погледајте, каква је разлика у злочинима. Један је, на пример, заклао човека тек онако, ни за шта, за главицу лука: изашао на друм, заклао сељака, који је ту наишао, а тај је имао при себи свега главицу лука.

»Па шта је то, баћка! Ти ме посла у пљачку: па ето, заклао сам сељака и нашао свега главицу лука. — Лудаче! Главица лука — једна копјека! Сто душа — сто главица, па ето ти и рубља!« — (Тамничка легенда.) — А други је убио бранећи од похотљивог тиранина част невестину, сестрину, кћерину. — Један је убио као скитница, опкољен читавом војском од пандура, бранећи своју слободу, живот, често пута умирући од глади; а други коље малу децу из задовољства за клањем, са милине, која га подузима кад осети на својим рукама њихову топлу крв, да се наслађује њиховим страхом, њиховим последњим голубијим дрхтањем под самим ножем. Па шта бива? И овај и онај други долазе у исту тамницу. Истина има разлике у времену досуђене казне. Али тих разлика, сразмерно, нема много; а варијација у једној истој врсти злочина — има безбројно много. Код другог карактера, друга и варијација. Ну узмимо, да није могуће отклонити, загладити ту разлику, да је то на свој начин неразрешљива задаћа — рецимо као квадратну круга.

Али чак кад таква неједнакост и не би постојала, — погледајте на другу разлику, на разлику у самим последницама кажњавања... Ето једног човека, који на робији вене, нестаје га као свеће; а ево другог, који пре доласка на робију чак није ни знао, да има на свету тако веселог живота, да постоји тако пријатан клуб разузданих другова. Да, у тамницу долазе и такви

Ту је, на пример, и човек са развијеном савешћу, свешћу и срцем. И сам бол ње-

говог рођеног срца, убиће га својим мукама, пре сваке казне. Он ће сам себе осудити за свој преступ нештедимице, немилосрдније и од најгрознијега закона. А ето поред њега другог, који за све време робијања ни једанпут чак и не помисли на убиство, које је извршио. Он себе шта више, сматра невиним. А има, опет, и таквих, који нарочито чине преступе, само да би допали робије и тиме се избавили од несравњено горег робијашког живота у слободи. Тамо је он живио у највећем понижењу, никада се није сит најео и радио за свога газду од рана јутра до мркле ноћи, а на робији је посао лакши него код куће; хлеба има доста, и то таквога, какав он још није ни видео; о празницима говеђина, добија се милостиња, има прилике, да се заради који новчић... А друштво? То су људи шерети, умешни, у свему искусни; и, ето, он гледа на своје другове с дивљењем пуним поштовања: никад још он није видео таквих људи; он их сматра као највише друштво, какво само може бити на свету...

Па зар је сад казна за ово двоје подједнако осетљива?

Али нашто се, уосталом, бавити неразрешљивим питањима!... Лупа добош, време је да се иде у затвор.

IV.

ПРВИ УТИСЦИ

Отпоче последње прегледање. После тога прегледања затварали су се казамати, сваки својим нарочитим кључем, и осуђеници су остајали тако закључани до саме зоре.

Прегледање је вршио наредник са два војника. Ради тога су понекипут осуђенике поређали у дворшћу, па је долазио стражарни официр. Али је чешће цела та церемонија свршавана на домаћи начин: прегледало се по казаматима. Тако је било и сад. Они што су прегледали често су грешили, забрајали се, одлазили и на ново се враћали. Пајзад су се бедни стражари добројали до жељене цифре и закључали казамат. У њему је било до тридесет људи,

збијених доста тескобно на даскама. За спавање је било још рано. Сваки се, разуме се, морао нечим забавити.

Од управништва је у казамату остајао једно инвалид, о којем сам већ раније спомињао.

У сваком казамату је такође био и по један „најстарији“ од осуђеника, којег је одређивао сам месни мајор, разуме се, за добро владање. Веома се често дешавало, да и ови „најстарији“ са своје стране почине озбиљне глупости; онда су их шибали, одмах ражаловали у млађе и замењивали другима. У нашем казамату је био тај најстарији Аћим Аћимић, који је, на моје велико чудо, често подвикивао на осуђенике. Осуђеници су му обично одговарали подсмевкама. Инвалид је био паметнији од њега и није се мешао ни у шта, а ако се и њему кадгод десило да мрдне језиком, то је било само из пристојности, ради умирења савести. Он је ћутећи седео на својој постељи и шио ципелу. Осуђеници нису на њега обраћали готово никакве пажње.

Тога првог дана мојег тамничког живота дошао сам до једног закључка, о којем сам се доцније убедио да је истинит. Имено: да се они, што овде нису осуђеници, па ма шта они били, почевши од оних, што непосредно имају додир са осуђеницима, као што су чувари-пратиоци, стражари, па до свију опште, који имају ма каква посла са робијашким животом, — некако преувеличано гледају на осуђенике. Као да просто свакога тренутка у неспокојству очекују, да ће осуђеник мало-мало па на некога од њих насрнути с ножем. Али што је од свега најважније — и осуђеници су увиђали, да их се боје, и то им је очигледно придавало неку врсту смелости. А међутим за осуђенике је био најбољи старешина баш онај, који их се не плаши. Па и опште, негледећи на смелост, и самим осуђеницима је куд и камо пријатније, кад се према њима има поверења. Тиме их је било могуће чак и придобити за себе. Дешавало се за време мојега тамновања, ма и веома ретко, да неко од старешина уђе у тамницу без пратње. Требало је видети, како је то поражавало осуђенике, и поражавало их с добре стране. Такав смео посетилац увек је будио уважење према себи, па и кад би се одиста могло десити штогод рђаво, с њиме се не би десило.

Свуда гдегод само има осуђеника има и страха, који они улевају, и ја само не могу да појмим, од чега он управо долази. Некаквога разлога он, свакојак, има, почињући прво од спољашњег изгледа осуђеникова, признатог разбојника: осим тога, сваки, који прилази тамници, осећа, да се цела ова гомила људи није овде скупила својом вољом, и да, и поред свих мера, живог човека није могуће начинити лешиним; он остаје са осећајима са жеђу за осветом и за животом, са страстима и потребама да их задовољи. Али, и поред тога, ја сам тврдо убеђен, да човек ипак нема чега да се боји од осуђеника. Не диже човек нож тако брзо и тако лако на друга човека. Једном речи, ако је и могућна опасност, ако се и дешава кадгод, то се по реткости таквих несрећних случајева може управо закључити, да је она ништавна. Разуме се, ја сад говорим само о већ осу-

ђеним осуђеницима, од којих је многим чак мило; што су се најпосле, докопали тамнице (толико, покадшто, изгледа леп нов живот!) па су због тога вољни да живе мирно и спокојно; а сем тога и они сами не даду онима, што су одиста немирни, да се много слободе. Сваки робијаш, ма како да је слободан и дрзак, боји се од свачега на робији. А притвореник, који је још под судом — друга је ствар. Тај је одиста способан да нападне на сваког човека, онако тек, ни за шта, једино за то, што ће, рецимо, сутра морати и тако и тако да буде кажњен; а ако учини нов злочин, онда ће, може бити, бар одложити казну. Ту има узрока, циљ напада: то је — „променути своју судбину,“ пошто пото и што је могуће брже. Ја, шта више, знам за такав један чудан психолошки случај:

У нас у тамници, у војном одељењу, био је један осуђеник, војник, који није био лишен свију својих права, осуђен судом на две године робије, страхан хвалисавац и велика кукавица. У опште, хвалисавац и кукавичлук наћићеш врло ретко у руског војника. Руски је војник толико заузет, да, кад би баш и хтео, не би имао времена за хвалисавање. Али ако је већ хвалисавац, онда је то готово увек беспосличар и кукавица.

Дутов (тако се звао тај осуђеник), издржао је најзад свој кратки рок и отишао опет у погранични батаљон. Али, као што се и сви њему слични, што их шиљу у тамницу ради поправљања, само потпуно у њој покваре, то се обично и дешава, да падају поново под суд, пошто нису на слободи провели ни две-три недеље, те се опет враћају у тамницу, само сад већ не на две или три године, него у „вечито“ одељење, на петнаест или двадесет година. Тако се и сад десило. На три недеље по изласку из тамнице. Дутов изврши опасну крађу; осим тога се свађао и правно неред. Предаду га суду и осуде на строгу казну. Уплашивши се од досуђене казне до крајности, просто до невероватности, као најбеднија кукавица, он у очи онога дана, кад ће га протерати кроз шибу, налети с ножем на стражарног официра, који беше ушао у осуђеничку одају. Наравно, врло добро је знао, да ће оваквим поступком веома појачати своју осуду и време робијања. Али ствар је била у томе, да се ма на неколико дана, макар и за неколико сахата одложи страхан тренутак кажњавања! Он је био такав кукавица, да није чак ни ранио официра, кад се бацио на њега с ножем; и све је учинио само форме ради, тек колико да се појави нов злочин, за који би му опет отпочели судити.

Тренутак пред кажњавањем је разуме се, страхан за осуђенога, и ја сам у току неколико година имао прилике да видим доста притвореника у очи таквога дана.

Обично сам се налазио с притвореницима у болници, у осуђеничким дворанама, кад сам боловао, што се догађало доста често.

Познато је свима осуђеницима у целој Русији, да су према њима најмилосрднији људи — доктори. Они никад не праве разлику између осуђеника, као што то чине и нехотице готово сви други, изузимајући само прост народ. Народ никад не кори

осуђеника због његовог преступа, па ма како да је страхан, и прашта му све ради казне, што је подноси и опште због несреће његове. Не назива забадава сав народ у целој Русији преступ несрећом, а преступнике несрећницима. То је дубоко значајно поимање. Оно је у толико важније, што је створено несвесно, инстинктивно. Доктори су пак — право прибежиште осуђеника у многим случајевима, а особито за притворенике, које држе строжије од осуђеника... (Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита нас: да ли постоји какво наређење по коме су полицијске власти и општински судови дужни да прикупљају податке о мртво-рођеној деци, и да исте податке шаљу статистичком одељењу Министарства Народне Привреде, или је то дужност свештеника?

Одговарамо му: да је ова дужност прикупљања и шаљања података о мртво-рођеној деци, до 16. маја 1900 године била на свештеницима, а од тада је пренета на општинске судове и полицијске власти, расписом господина Министра унутрашњих дела од тога дана ПМ 9271, који гласи овако:

„Господин Министар народне привреде писмом својим од 12. ов. месеца СМ 3413 саопштио ми је следеће:

„За правилну оцену моралних и материјалних прилика свакога народа, потребно је знати и број мртво-рођене деце. Из података, који се о овој појави код нас прибирају, види се, да је број мртво-рођених релативно врло мали. Тако на пример у периоду од 1884 до 1898 год. варира број мртво-рођених између 589 и 1447, и на 1000 становника долази у овом периоду само по 0.57. мртво-рођених, а од 1000 рођених у опште мртво-рођених је само тринајест. Овај релативни број одступа јако од броја, који имају друге суседне нам државе, а то је најбољи доказ његове нетачности.

„Податке о мртво-рођеној деци подносе ми свештеници, пу њима се недостава сваки случај мртво-рођеног детета, а ово је главни узрок, што наша статистика показује тако мали број мртво-рођене деце.

„У прошлој 1899. год. није било ни једног случаја мртво-рођене деце у срезovima: копаничком, беличком, темнишком, лужничком, мачванском, подунавском (овде је и варош Смедерево) ариљском, златиборском, рачанском и црногорском.

„Напазим, да би било најподесније кад би општинске власти водиле рачуна о мртво-рођеној деци, јер оне могу лако дознати за сваки овакав случај, лакше него свештеници, и с тога ми је част замолити Вас, господине Министре, да би сте изволели издати наредбу општинским властима, да воде тачан списак о мртво-рођеној деци у местима своје општине. У тај списак заводила би се:

- 1) Редни број.
- 2) Име, презиме и занимање очево, а код ванбрачне мртво-рођене деце, име, презиме и занимање материно.
- 3) Пол детета, мушко или женско.
- 4) Дан и месец рођења.
- 5) Које је дете матери, да ли прво, друго и тако даље.

Овај списак да општински судови пошаљу на крају године својој надзорној полициској власти, а ова да га спроведе статистичком одељењу поверенога ми Министарства, најдаље до 15. јануара наступајуће године“.

„Уважајући предњи захтев господина Министра Народне Привреде са разлога у њему изложених, ја овим наређујем свима полицијским и општинским властима, да у будуће оне само прибарају податке о мртво-рођеној деци и шаљу статистичком одељењу, онако и на онај начин, како је то у горњем писму господина Министра Народне Привреде изложено.“

„Нека начелство ово наређење одмах саопшти свима полицијским и општинским властима у своје подручју и препоручи им да по истом тачно поступају“.

На питање једног полицијског писара, одговарамо му:

I.

Да, по решењу Господина Министра Унутрашњих Дела од 13. октобра 1886. године П.Н. 10296, апшчијске радње нису механичке радње по уредби о механикама. Али ипак, да су то јавна места, над којима полицијска власт треба да води потребан надзор као и над осталим јавним местима и радњама.

Према овоме, ко жели упражњавати апшчијску радњу, дужан је да поднесе молбу месној власти, те да ова такву молбу оцени и даде нужно одобрење за отварање и упражњавање исте радње — ако нађе, да за то има услова и потребе.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Петар Милосављевић, оглашени хајдук одбегли осуђеник управе нишког казног завода, родом из Македонца-Петриља, среза јабланичког, окр. врањског, који се на позив власти у остављеном року није хтео предати, решењем начелства окр. врањског од 7. марта о. г. Бр. 2.682-лато је право свакоме да га може *убити*.

Петар је био осуђен на 20 год. робије. По бегству са исте, он је у потери која је за њим била упућена, убио једног сељака, па кад је ухваћен предат је нишком првостепеном суду који га је осудио на смрт. Петар је са још четворicom из судског затвора побегао ноћу између 14. и 15. новембра. Сви његови другови доцније су похватани а Петар ни до данас није пронађен (види потеру у броју 22 и 23. Полиц. Гласника од пр. год. стр. 176 и 184.).

Петру је 35. год. раста високог, смеђ, брија се, али можда је сада пустио браду; бркова средњих, више плавих. Био је у одећу осуђеничком, али је сада на сваки начин ове заменио другим.

Ако би Петар случајно жив био ухваћен, треба о томе одмах депешом известити начелство окр. врањског, с позивом на Бр. 2682.

Милован Савић, хлебар, раденик и **Јеврем Милутиновић** зидар, пошто су извршили масу превара у Београду и унутрашности Србије, а

у друштву са Симом Милићем, Светозаром Недаковићем и Марком Мелентијевићем хлебарским раденицима из Старе-Србије и то на начин веома оригиналан — лажним пресовањем и продавањем српских новчаница — побегли су из Београда у унутрашњост Србије.

Милован је стаса омаленог, дежмекаст, косе смеђе, чела обична, очију и обрва плавих, бркова малих плавих. Од особенних знакова има на десном образу црвену белегу у величини од 10 пара динарских.

Опис Јевремов за сада је непознат, али се држи да је у друштву са Милованом.

Кварт Теразијски управе гр. Београда, актом својим од 11. т. м. Бр. 1977. моли све полиц. власти за најживље тражење ових по све препредених варалица, које у случају проналаска, треба под сигурном стражом спровести Управи гр. Београда, с позивом на акт Бр. 7359.

Опширније о овим оригиналним преварама проговоримо у идућем броју, када ћемо донести и слике до сада похватаних варалица из ове дружине.

На дан 7-ог ов. м-ца пробили су затвор и побегли из пожаревачког казног завода осуђеници: **Мијанло Радовановић — Ускоковић**, родом из Ужица. **Живко Ђурђевић — Ђурђевић**, звани „Црни“ родом из Лазареваца. **Драгољуб Милојевић**, — звани „Јагодинче“ родом из Јагодине и **Светислав Петровић**, звани „Ључке Параћинац“ родом из Пожаревца. Мијанло има 23 године, стаса је средњег, плав, очију плавих, косе смеђе, образа дугих, обрва црних, бркова малих смеђих, обријан, од одела имао је панталоне и гуњ са ферменом од црног сукна, на глави капу округлу штофану а на ногама опанке. Живко има 25 година, средњег је стаса, црномањаст, очију црних, косе црне, обрва црних, образа округлих, бркова малих црних, браду брија, у одећу је од шајка. Драгољуб има 21 годину; омален је, црномањаст,

очију црних, косе црне, обрва црних, округлог лица, бркова малих црних, браду брија, нос правилног, уста умерених. Од одела има панталоне искрпљење и гуњ од црног сукна са грудњаком на ногама опанке са шареним чарапама а на глави штофану округлу капу. Светислав има 28 год., омален је, очију плавих, косе смеђе, бркова смеђих, брија се, обрва плавих, нос правилног, уста умерених. Од одела

има црне штофане панталоне и гуњ од црног сукна а на глави плаву штофану капу. За одбеглим осуђеницима, који су познати као најдрскији коцкари у Србији, наређује се најживље

тражење. Пронађене треба под сигурном стражом спровести Управи пожаревачког казног завода с позивом на Бр. 620 или Управи града Београда с позивом на акт Бр. 6.829.

За другу двојицу изнећемо слике у идућем броју.

ТРАЖИ СЕ

Трајка Митровића, надничара, из Кичева у Македонији, осумњиченог да је извршио крађу новца Војиславу Ковачевићу, слуги овдаш. тражи квартал Савамалски актом Бр. 1758. Он има 35 год. раста је средњег, плав, брија се. Од одела има беле чакшире македонске а на ногама опанке. Нађеног треба спровести кварту Савамалском с позивом на Бр. 1758, или Управи гр. Београда на Бр. 7402.

Никола С. Николића, из Лесковца бив. практиканта, који одговара код нач. ср. Власотиначког за осамнајест кривница казнимих по §. 104. в. и 113. а у вези 132. крив. зак., тражи начелник ср. власотиначког актом Бр. 2670. Он има 27. год. стаса је средњег, мало је погрљен, косе црне, у лицу блед и сувољав, бркова малих и смеђих, браде шипасте и смеђе. Нађеног треба спровести начел. ср. Власотиначког или Управи града Београда с позивом на акт Бр. 7305.

Мицу Ђурђевић, бив. проститутку из Крагујевца, окривљену због крађе, тражи начелство округа крагујевачког актом Бр. 3829. Пронађену треба спровести помен. начелству, или управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 5800.

Обрада Борка Радуловића, из Ужица, окривљену због извесног казног дела, тражи начелство округа ужичког актом Бр. 2481. Пронађену Обрада који има 22 год. а омален је и црномањаст треба стражарно спровести помен. начелству, или управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 6753.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Један поглед на казно право као на науку; 2) Просјаштво; 3) Телесне и смртне казне. — III. Поучно забавни део: 1) Самоубица; 2) Записници из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Потере. — Тражи се.